Παρέμβαση στην έκτακτη Σύνοδο της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (18-19 Φεβρουαρίου 2005) (Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος Βλάχος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 24 Ιανουαρίου, 2006

Η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος συνέρχεται σε μια κρίσιμη καμπή της ιστορίας της, ύστερα από τα γεγονότα που είδαν το φως της δημοσιότητος. Καλούμαστε, λοιπόν, να βρούμε τρόπους όχι μόνον να ξεπεράσουμε την κρίση, αλλά να θεραπεύσουμε τυχόν πνευματικά αρρωστήματα τα οποία υπάρχουν μέσα στον οργανισμό της Εκκλησίας.

Προσωπικά δεν μου αρέσουν οι όροι εκδημοκρατισμός και διαφάνεια της Εκκλησίας, γιατί αυτό αφ' ενός μεν δείχνει ότι μέχρι τώρα δεν υπήρχαν τα στοιχεία αυτά στην Εκκλησία, αφ' ετέρου δε επειδή η υιοθέτηση των όρων αυτών δείχνει μια κοσμική νοοτροπία που εισέρχεται μέσα στον χώρο της Εκκλησίας. Θα προτιμούσα καλύτερα την έκφραση “διοίκηση της Εκκλησίας βάσει των ιερών Κανόνων”. Γιατί αν τηρούνται από όλους μας οι ιεροί Κανόνες, μάλιστα όχι επιλεκτικά, τότε δεν θα υπάρξη κανένα πρόβλημα. Όμως η υπερίσχυση του κοσμικού δικαίου και η παραθεώρηση των ιερών Κανόνων και των ευσεβών παραδόσεων εγκυμονεί πολλούς κινδύνους.

Θα μπορούσα να προτείνω μια σειρά πρακτικών θεμάτων, τα οποία πρέπει να βελτιωθούν. Επειδή, όμως, νομίζω ότι στην πραγματικότητα πάσχει το σύγχρονο σύστημα διοίκησης (και όχι ο θεσμός) γι' αυτό και θα παραμείνω στον εντοπισμό πέντε γενικών θεμάτων, στα οποία φαίνεται η ασθένεια, χωρίς να εισέρχομαι σε λεπτομέρειες. Αν δε κληθώ να συμμετάσχω στις διάφορες Επιτροπές, τότε θα προτείνω και συγκεκριμένα μέτρα για την βελτίωση των εκκλησιαστικών πραγμάτων.

1. Η θεολογία πρέπει να γίνη κέντρο της εκκλησιαστικής ζωής

Είναι σημαντικό να μάθουμε να θεολογούμε, γιατί η δεκαετής πείρα μου στα Συνοδικά όργανα με οδήγησε στο συμπέρασμα ότι δυστυχώς απουσιάζει η ορθόδοξη θεολογία από την αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων στις Συνεδριάσεις της

Ιεραρχίας και της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου. Αντιμετωπίζουμε τα θέματα από νομικής, ιστορικής, διαχειριστικής, επικοινωνιακής προοπτικής και όχι από καθαρά θεολογικής προοπτικής. Αφήσαμε την θεολογία στους Καθηγητάς των Θεολογικών Σχολών και εμείς ασχολούμαστε με ηθικολογικά και διαχειριστικά πράγματα. Και γι' αυτό κακώς μερικοί κάνουν λόγο για “ποιμαίνουσα” και “θεολογούσα” Εκκλησία. Έτσι ισχύει ο λόγος του Μεγάλου Βασιλείου: “τεχνολογούσι και ου θεολογούσι”.

Εάν διαβάση κανείς τα Πρακτικά των Οικουμενικών Συνόδων, αλλά και τις αποφάσεις των Τοπικών Συνόδων και τα συγκρίνει με τα Πρακτικά και τις αποφάσεις των δικών μας Συνόδων, θα διαπιστώση την μεγάλη διαφορά. Βέβαια, μπορεί να ισχυρισθή κανείς ότι είναι διαφορετικές συνθήκες της τότε εποχής με την δική μας εποχή, αλλά αυτό δεν δικαιολογεί την απουσία θεολογικής σκέψεως στην αντιμετώπιση συγχρόνων θεμάτων, ούτε την παραθεώρηση του “πνεύματος” των ιερών Κανόνων και της ορθοδόξου θεολογίας.

Οπότε, πρέπει να παύσουμε να λειτουργούμε και ενεργούμε περισσότερο ως νομικοί, ιστορικοί, επικοινωνιολόγοι και να γίνουμε πιο πολύ θεολόγοι, Πατέρες της Εκκλησίας, θεραπευτές του λαού του Θεού. Δεν θα ξεχάσω ποτέ ότι όταν σε μια Συνεδρίαση της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας θέλησα να κάνω μια θεολογική ανάλυση, άκουσα έναν Αρχιερέα να λέγη οργισμένα: “Δεν ήλθαμε εδώ να ακούσουμε θεολογία”!

2. Συνειδητοποίηση των λαθών

Όλοι το έχουν αναγνωρίσει ότι δυστυχώς έγιναν πολλά λάθη στον τρόπο αντιμετώπισης διαφόρων θεμάτων. Μέσα στην Ιεραρχία μας λειτουργούν διάφορες “ομάδες”, οι οποίες προσπαθούν να επιβάλλουν τις απόψεις τους πάνω σε διάφορα διοικητικά και ποιμαντικά θέματα.

Κατ' αρχάς πολλοί από μας τους Επισκόπους δεν ενεργούμε πάντα σύμφωνα με την παράδοση της Εκκλησίας. Όπως έλεγε ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος είμαστε ευσεβείς στο να καταγγέλλουμε την ασέβεια των άλλων. Επηρεαζόμαστε από την κοσμική έννοια της διοικήσεως. Δημιουργούμε περιουσίες σε βάρος του λαού. Χειροτονούμε Κληρικούς χωρίς τις κανονικές προϋποθέσεις. Στην καθημερινή αναστροφή μας μεταδίδουμε ένα “πνεύμα” κοσμικής νοοτροπίας. Οπότε δεν διαπαιδαγωγούμε σωστά τους Κληρικούς μας.

Τα κηρύγματά μας είναι ηθικολογικά, κοινωνικά, πολιτικά, ενώ θα έπρεπε δια του κηρύγματος να κατηχούμε και ποιμαίνουμε τον λαό προς την σωτηρία και τον αγιασμό. Τις περισσότερες φορές μεταφέρουμε στον άμβωνα τα όσα γίνονται στην

κοινωνία, δήθεν για να το κάνουμε σύγχρονο. Αλλά ένα αθεολόγητο κήρυγμα εκλαμβάνεται ως πολιτικός λόγος, με συνέπεια να διαμαρτύρονται πολλοί.

Ένα τεράστιο πρόβλημα αναφύεται με το θέμα του τρόπου της διαχειρίσεως των χρημάτων που κατατίθενται από ευσεβείς ανθρώπους στα εκκλησιαστικά ταμεία. Υπάρχουν Επίσκοποι που ενεργούν με αδιαφάνεια στο θέμα αυτό.

Μεγάλο πρόβλημα αναφύεται από την “φιλοπρωτεία” μερικών Πρεσβυτέρων, ιδιαίτερα Ηγουμένων, οι οποίοι είναι ανεξέλεγκτοι. Εκδίδονται Συνοδικές αποφάσεις, οι οποίες δεν τηρούνται. Μερικοί Ηγούμενοι έχουν στήσει “μπαϊράκια” και “καπετανάτα” στην Εκκλησία, στηριζόμενοι στην νομική προσωπικότητα Δημοσίου Δικαίου που έχουν, προσλαμβάνουν συνηγόρους τους οποίους ακριβοπληρώνουν, για να διατηρούν την πλήρη ανεξαρτησία τους από τον Επίσκοπο. Βεβαίως, υπάρχουν και Επίσκοποι οι οποίοι εξασκούν ποικίλες πιέσεις στις Ιερές Μονές.

Έπειτα, δεν λειτουργεί καλά το Συνοδικό σύστημα στις Συνεδριάσεις της Δ.Ι.Σ. και της Ι.Σ.Ι. Και σε αυτό δεν ευθύνεται μόνον ο Αρχιεπίσκοπος, αλλά και όλοι εμείς, οι οποίοι σιωπούμε εξωτερικά και είμαστε λαλίστατοι και επικριτικοί στις κατ' ιδίαν συζητήσεις μας. Δεν έχουμε εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλον, δεν υπάρχει ειλικρίνεια, μεταδίδουμε εσφαλμένες πληροφορίες σε διάφορες κατευθύνσεις, με αποτέλεσμα να πληγώνουμε και να συκοφαντούμε.

Ακόμη υπάρχει πρόβλημα στον τρόπο με τον οποίο πλαισιώνονται διάφορες Συνοδικές Επιτροπές. Θεωρώ ότι δεν αξιοποιούνται οι Επίσκοποι στις κατάλληλες θέσεις. Ένας ιδιότυπος τύπος Γεροντικών Μητροπόλεων άρχισε να σχηματίζεται στην Εκκλησία μας.

Προσωπικά εμένα με έχουν στενοχωρήσει μερικά ουσιαστικά πράγματα. Πολλές φορές εντοπίζω τα προβλήματα, και ενώ απορρίπτονται οι προτάσεις μου, έπειτα από χρόνια αναγνωρίζεται το λάθος της απόρριψης. Για παράδειγμα μπορώ να χρησιμοποιήσω την περίπτωση του Μητροπολίτου Αττικής. Όταν ήμουν Συνοδικός διεφώνησα μαζί με άλλους για τον χειρισμό του θέματος των ανακρίσεων. Ως προς το θέμα δε του υπέρογκου ποσού που είχε στην κατοχή του και είχε δημοσιοποιηθή, ήμουν ο μόνος που μειοψήφισα υποστηρίζοντας ότι πρέπει να διερευνηθή η περίπτωση και να αποδοθούν ευθύνες. Όλοι οι άλλοι Αρχιερείς υπεστήριζαν ότι πρέπει να τεθή στο Αρχείο η υπόθεση, διότι εθεωρήθησαν επαρκείς οι εξηγήσεις που έδωσε, ότι δηλαδή είναι προσωπικό του θέμα και είναι προϊόν του κόπου του και των μισθών του! Επίσης, στην κρίση με το Πατριαρχείο από την αρχή τόνιζα, με όλες μου τις δυνάμεις, το σφαλερό του τρόπου αντιμετωπίσεως του θέματος που επιλέχθηκε, αλλά ακόμη και Αρχιερείς που αργότερα άλλαξαν άποψη απέρριψαν τις προτάσεις μου. Τελικά οδηγηθήκαμε στο σημείο που τόνιζα από την αρχή, αφού έγινε ζημιά

στον λαό.

Έγιναν πολλά λάθη τα οποία πρέπει να τα αναγνωρίζουμε και να έχουμε αποφασιστικότητα να τα διορθώνουμε. Κυρίως να αποβάλλουμε την διπλοπροσωπία, ήτοι να σιωπούμε στα Συλλογικά Όργανα και να πράττουμε άλλα έξω από τα Όργανα αυτά.

3. Ο όρος “αυτοκάθαρση”

Επηρεασμένοι από την σύγχρονη ορολογία περί καθάρσεως ομιλούμε και εμείς για κάθαρση ή και αυτοκάθαρση στην Εκκλησία. Αυτό είναι λάθος, γιατί άλλο εννοούν οι κοσμικοί άνθρωποι με τον όρο αυτοκάθαρση και άλλο εννοεί η Εκκλησία.

Η αυτοκάθαρση στους ανθρώπινους Οργανισμούς είναι η αποβολή των επιόρκων από το σώμα τους, ενώ η αυτοκάθαρση στην Εκκλησία είναι η διαρκής μετάνοια Κληρικών και λαϊκών, αλλά και η ποιμαντική την οποία πρέπει να εξασκούμε, με την θεραπευτική μέθοδο της Εκκλησίας, για να καθαρίζονται τα μέλη της Εκκλησίας από τα πάθη. Η ποιμαντική που ασκεί η Εκκλησία δεν είναι ηθικολογική, ούτε πρέπει να αποβλέπη στην δημιουργία οπαδών, αλλά αποβλέπει στην μεταμόρφωση των ψυχικών δυνάμεων των ανθρώπων. Μερικές φορές όμως η Εκκλησία λαμβάνει και αυστηρά μέτρα για να θεραπεύση τα ασθενή μέλη της, όπως προβλέπουν οι ιεροί Κανόνες.

Όταν τηρούνται από όλους μας οι ιεροί Κανόνες της Εκκλησίας και προσέχουμε τις χειροτονίες που κάνουμε, ιδιαιτέρως σε αγάμους Κληρικούς, τότε γίνεται ουσιαστική αυτοκάθαρση, κατά θετικό τρόπο.

Εάν πρέπει να υπάρξη κάποια σοβαρή προσπάθεια αυτοκάθαρσης στην Εκκλησία, θεωρώ ότι αυτό κυρίως πρέπει να εντοπισθή στον τρόπο εκλογής των Επισκόπων. Πρέπει, επομένως, να αλλάξη ο τρόπος εκλογής των Επισκόπων.

Η επιλογή των καταλλήλων Κληρικών για να αναλαμβάνουν το υψηλό αξίωμα της Αρχιερωσύνης πρέπει να γίνεται μεταξύ εκείνων που θα γνωρίζουν και θα βιώνουν την Ορθόδοξη Παράδοση, και δεν αρκεί να είναι εγγεγραμμένοι στον κατάλογο ή να έχουν μερικά εξωτερικά προσόντα κοσμικής προελεύσεως και νοοτροπίας.

Επίσης και το σύστημα εκλογής των Αρχιερέων πρέπει να αλλάξη. Δεν είναι δυνατόν την επομένη μέρα της χηρείας μιας Ιεράς Μητροπόλεως, μερικοί δημοσιογράφοι, καθοδηγούμενοι από διάφορες ομάδες Αρχιερέων, να παρουσιάζουν μερικά ονόματα (δύο ή τρία) Αρχιμανδριτών, να λαμβάνη ένας από αυτούς το χρίσμα και να

περιφέρεται από Μητρόπολη σε Μητρόπολη για να ζητά την ψήφο των Αρχιερέων ή να ασκούνται διάφορες πιέσεις για να ψηφισθούν αυτά τα πρόσωπα. Αυτό πρέπει να σταματήση. Ενδεχομένως από τον κατάλογο εκλογίμων να καταρτίζεται ένας αριθμός Κληρικών και στην συνέχεια να αναδεικνύεται ένας δια κληρώσεως.

Πάντως οπωσδήποτε πρέπει να γίνη αλλαγή του τρόπου εκλογής των Μητροπολιτών. Έτσι θεωρώ αποτελεσματική την αυτοκάθαρση. Γιατί ένας Επίσκοπος που αγαπά τον Θεό θα βρη τρόπους να εισαγάγη στην Εκκλησία καλούς Κληρικούς με φόβο Θεού, θα επιλέγη ικανούς συνεργάτας και έτσι θα περιορισθούν τα σκάνδαλα στην Εκκλησία. Ένας Κληρικός που εισάγεται στην Εκκλησία χωρίς προϋποθέσεις είναι μια ωρολογιακή βόμβα, η οποία κάποτε θα εκραγή.

4. Χωρισμός εκκλησιαστικής και πολιτικής διοικήσεως

Ακούγεται με επίταση ότι πρέπει να γίνη αυτός ο χωρισμός. Προσωπικά θεωρώ ότι όσα λέγονται είναι ένας “μύθος” και ουσιαστικά οι πολιτικοί, ενώ ομιλούν για τον χωρισμό, δεν τον επιθυμούν, γιατί θέλουν μια Εκκλησία άνευρη και αναποτελεσματική. Θεωρώ ότι αντί της λέξεως χωρισμός πρέπει να χρησιμοποιήται η φράση “αναθεώρηση - οριοθέτηση των σχέσεων μεταξύ Εκκλησιαστικής και πολιτικής διοικήσεως”.

Πρέπει οπωσδήποτε να συγκροτηθή Επιτροπή η οποία θα μελετήση τα σημεία της αναθεωρήσεως των σχέσεων μεταξύ εκκλησιαστικής και πολιτικής διοικήσεως. Μια καλύτερη οριοθέτηση των σχέσεων μεταξύ αυτών των διοικήσεων συμφέρει την Εκκλησία.

Νομίζω ότι η Επιτροπή αυτή θα πρέπη να επιμείνη και να μελετήση την έκδοση ενός νόμου, ο οποίος θα έχη ελάχιστα άρθρα, με τα οποία θα ορίζεται η νομική προσωπικότητα της Εκκλησίας της Ελλάδος και θα δίδεται εξουσιοδότηση για να καταρτίζη η Εκκλησία τόσο τον Καταστατικό Χάρτη της, όσο και την απόδοση της Εκκλησιαστικής δικαιοσύνης, βάσει των ιερών Κανόνων. Έτσι θα απελευθερωθή η Εκκλησία από τα δεσμά της Πολιτείας στα σημεία αυτά.

5. Λειτουργία Συνοδικών οργάνων

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθή στο πώς θα λειτουργούν τα δύο Συνοδικά όργανα, ήτοι η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας και η Διαρκής Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Θα πρέπη να καταρτισθή ειδική Επιτροπή Ιεραρχών, η οποία θα μελετήση τους τρόπους με τους οποίους θα λαμβάνουν γνώση οι Ιεράρχες των θεμάτων και θα τα αντιμετωπίζουν με την σύνεσή τους. Όταν συγκροτηθή αυτή η Επιτροπή, θα είμαι σε θέση να καταθέσω μια σειρά από προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία των οργάνων αυτών. Γιατί όπως λειτουργούν σήμερα τα Συνοδικά όργανα δεν βοηθούν στην καλή λειτουργία του Ιεραρχικού πολιτεύματος της Εκκλησίας.

Τελικά νομίζω ότι η κρίση που περνάμε είναι μια μοναδική ευκαιρία να οδηγήσουμε την Εκκλησία της Ελλάδος σε καλύτερη προοπτική. Επ' ουδενί λόγω πρέπει να αντιμετωπίσουμε τα θέματα αυτά επικοινωνιακά, αλλά πρέπει να ενεργούμε κάτω και μέσα από την προοπτική της παραδόσεως της Εκκλησίας μας.

Επειδή δε στο θέμα της αναθεωρήσεως των σχέσεων μεταξύ Εκκλησίας και Πολιτείας εμπλέκεται και το Οικουμενικό Πατριαρχείο, καθώς επίσης και στα Πατριαρχικά κείμενα γίνεται λόγος για συνεργασία της Εκκλησίας της Ελλάδος με το Οικουμενικό Παριαρχείο σε εμπίπτοντα και μείζονα θέματα, θα πρέπη να υπάρξη μια στενή συνεργασία μαζί Του για τα θέματα αυτά. Άλλωστε, το Οικουμενικό Πατριαρχείο έχει ουσιαστική αρμοδιότητα, αφ' ενός μεν διότι μερικές Μητροπόλεις θεωρούνται Μητροπόλεις του Οικουμενικού Θρόνου στην Ελλάδα και υπάγονται στην πνευματική αρμοδιότητα του Οικουμενικού Θρόνου, αφ' ετέρου δε διότι ό,τι θα ισχύση για την Εκκλησία της Ελλάδος, σε ενδεχόμενες νέες νομοθετικές ρυθμίσεις, θα επηρεάση και άλλες εκκλησιαστικές περιφέρειες που υπάγονται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Επίσης, ο Οικουμενικός Θρόνος με την πείρα την οποία έχει μπορεί να μας βοηθήση να υπερβούμε την κρίση.

Αυτά θα ήθελα να καταθέσω συνοπτικά αυτήν την στιγμή. Είμαι όμως πρόθυμος να γίνω αναλυτικότερος στις Συνοδικές Επιτροπές οι οποίες ενδεχομένως θα συγκροτηθούν.–

(Πηγή: "Εκκλησιαστική Παρέμβαση" Φεβρουάριος 2005)